

ÉS POSSIBLE LA DEMOCRÀCIA ARREU DEL MÓN?

EL REPARTIMENT DEL MÓN I L'ETERNA LLUITA DE CLASSES A NIVELL MUNDIAL

WIM DIERCKXSENS

San José, Costa Rica

Durant la batalla neoliberal pel repartiment del mercat mundial, una part creixent la van absorbir les transnacionals a costa de mercats nacionals i locals, sobretot a la perifèria. La participació de les 200 empreses transnacionals més grans en el Producte Mundial Brut (PMB) era del 17% el 1965. Trenta anys més tard, el conjunt de les transnacionals havia acaparat més del 50% del PMB, és a dir, tres cops la seva participació 30 anys abans (Beinstein, 1999:60). Si es concentren els ingressos, es tendeix a reduir la demanda global, ja que els més rics consumeixen un percentatge menor del seu ingrés que el que consumeixen els més pobres. Tot i això, mentre la part de la població mundial amb més ingressos consumeixi gairebé productes transnacionals i les parts inferiors tendeixin a consumir més productes locals, la concentració de l'ingrés tendeix a beneficiar les transnacionals.

Dins de la creixent misèria de les majories, augmenta la demanda de productes transnacionals, sovint de caràcter luxós, i prospera el gran capital. Durant els anys 80 i sobretot els 90, les borses de valors van pujar sens parar enmig d'una misèria cada cop més generalitzada. S'apostaven sumes cada vegada més gegantines amb crèdits cada vegada més arriscats. Aquestes inversions no van pas ampliar la base productiva; van inflar els preus de les accions, sense una contrapart de riquesa real. Les accions van tendir a pujar de forma geomètrica, alhora que la base real de l'economia creixia cada vegada més lentament. El resultat és una creixent massa de diner virtual sense un suport en l'economia real.

A principis del nou mil·lenni hi ha una amenaça de recessió mundial. Cap a finals de l'any 2001, els països centrals entren simultàniament en recessió. Un creixement econòmic negatiu contreu la demanda de productes transnacionals i, en conseqüència, perillen els guanys transnacionals. Com a resultat, el preu de les accions tendeix a caure i la borsa de valors entra en crisi. Entre l'abril del 2000 i el 10 de setembre del 2001, les accions borsaris van caure –de mitjana mundial– en un 31%. L'11 de setembre, aleshores, no va pas ser el responsable de la crisi borsària (Tablada i Dierckxsens, 2004:167-168).

L'atemptat terrorista de l'11 de setembre del 2001 es va usar per atribuir el mals resultats econòmics al terrorisme. La guerra contra el terrorisme, en essència, revela una modalitat coercitiva per aprofundir en

el repartiment del mercat mundial existent. És una geopolítica del terror que ja no parteix del lliure joc del mercat. Si en aquest món no hi ha lloc per tots (els capitals), n'hi ha uns (Occident i sobretot els EUA) que consideren que tenen més drets a estar en aquest món que no pas els altres (Orient en general i l'Islam en primer lloc). Legitimar la política d'exclusió sobre la base de la suposada amenaça a Occident de l'Islam, amb la justificació ideològica que es tracta de civilitzacions i religions fonamentalistes inferiors i perilloses, implica el pas de l'exclusió a l'eliminació metòdica. El resultat és que la geopolítica s'aparta de la democràcia formal i tendeix a un etnocidi amb un caràcter neofeixista.

El terrorisme oficial fonamenta el terrorisme dels dominats i tendeix a justificar-se amb la seva creació. El terrorisme oficial cerca així com legitimar-se. D'aquesta manera es crea un cercle viciós del terror. S'engendra un món on ningú s'hi sent segur, ni a la perifèria ni en els propis centres de poder. El terrorisme oficial constitueix així la veritable amenaça per a la humanitat i no pas el terrorisme de sota. Enmig d'aquest terror, tard o aviat s'ha de presentar l'amenaça d'una guerra mundial amb l'ús d'armes de destrucció massiva. Enmig de l'amenaça d'un holocaust, naixerà la consciència que en aquest "salvi's qui pugui" ningú estarà segur. La solidaritat amb "l'altre"... acaba sent el supòsit necessari per la meua pròpia salvació. Neix l'ètica solidària.

Inevitable ensorrament del poder hegemònic dels EUA

El poder hegemònic dels EUA en el món s'aguantava per dos pilars: el dòlar com a moneda internacional, i el Pentàgon. Els EUA tenen la moneda de reserva i d'intercanvi mundial, per la seva fortalesa econòmica passada. Avui dia els EUA viuen de la renda que doni aquesta posició hegemònica, la qual, però, està sent minada pel caràcter improductiu i parasitari d'una economia de caràcter rendista. En la mesura que la fortalesa econòmica d'un imperi es debilita, la història de la humanitat ens ensenya que el darrer recurs és recórrer a la força. Una despesa militar en ascens assentada en una base econòmica en declivi no es pot sostenir. Com que posseeix la moneda universal, els EUA podran sostenir la despesa militar durant un temps a pur crèdit. Però, un país que cada vegada viu més del crèdit, ja no aconsegueix imposar el seu criteri als seus creditors. En perdre hegemonia en l'apartat econòmic, l'imperi sol

recórrer a la força i, a vegades, contra els seus creditors. Una hegemonia basada en l'economia de guerra però sostinguda només amb crèdits dels seus enemics condueix al col·lapse.

La recessió mundial que s'anunciava a partir de la crisi borsària del 200 i 2001 es va poder esmoreir mitjançant la intervenció econòmica, amb una baixada general de les taxes d'interès. Arreu del món i sobretot als EUA s'observava una baixada permanent de les taxes d'interès entre el 2001 i el juny del 2004. La idea era mantenir la demanda efectiva dels productes transnacionals. El resultat va ser una onada especulativa en el mercat de béns arrels i un augment substancial en el consum privat. Els EUA, amb un 5% de la població mundial, consumeix el 30% del PMB. El deute de les llars nord-americanes és equivalent al PIB del país. El deute públic i privat acumulat dels EUA el 2004 sumava 38 bilions de dòlars: gairebé el PIB mundial.

Pels EUA resulta estratègic preservar el dòlar com a moneda de reserva i com a moneda internacional. Aquest privilegi es van mantenir fins al novembre del 2000. En aquelles dates l'Iraq va canviar les seves reserves de dòlars a euros, i negociava el petroli en euros en comptes de dòlars. Era possible que altres països de l'OPEP seguisin la iniciativa, fet que implicaria una "caiguda lliure" del dòlar. En aquest context els EUA comencen la "guerra preventiva" contra l'Iraq per atemorir el món sencer si s'enfronta al dòlar.

Les despeses de la guerra van pujar molt més del previst. Els EUA no van tenir cap altra alternativa que finançar una part important de la guerra amb un creixent deute públic. La meitat d'aquest deute públic es finança a l'exterior i la meitat d'aquesta meitat ho fan països asiàtics. L'altra meitat es finança internament i gairebé la meitat amb fons d'una seguretat social en fallida. L'ascendent deute públic dels EUA compromet el dòlar com a moneda de reserva. Si es deprecia, les reserves internacionals dels països perden valor, sobretot les dels que tenen moltes reserves internacionals en dòlars, com ara Xina. El dèficit de la balança comercial dels EUA envers la Xina s'incrementa sense parar i la Xina, en comptes de repatriar els dòlars augmenta les seves reserves en dòlars als EUA per evitar una contracció en la demanda. Aquesta política pot posposar la caiguda del dòlar però n'implicarà una de futura encara més forta. És una bomba de temps. Els EUA, juntament amb el Japó, mantenen actualment la Xina sota amenaça de guerra per evitar que canviï aquests dòlars per euros. D'aquesta manera l'imperi incrementa el totalitarisme amb la finalitat de posposar la caiguda lliure del dòlar, sense poder-ho evitar.

Inevitable transició cap a un món multipolar

La multipolaritat és avui una realitat emergent. És ben

evident l'expansió d'Europa i Xina per davant dels EUA. Xina ha començat a desplaçar els EUA a l'organització de Cooperació Econòmica Àsia Pacífic (APEC); està desplaçant el Japó a Iran en inversions petrolieres i està emergint com a principal soci comercial d'algunes de les grans economies llatinoamericanes. Xina va signar amb el Brasil importants acords d'inversió i comerç el 2004, i amb Argentina, Veneçuela, Bolívia, Xile i Cuba. Veneçuela va acordar amb Xina donar-li un accés generós al seu petroli. Xina i l'Índia han arribat el 2005 a un acord comercial amb l'explícita pretensió de canviar l'actual ordre mundial a partir de dues economies ascendents amb més d'un terç de la població mundial. Als EUA cada vegada els costa més imposar la seva voluntat arreu del món. La seva hegemonia està en plena crisi.

Tot el que acabem de dir genera l'expectativa tan angoixant, i mundialment compartida, que els EUA recorreran a la guerra total com a darrer recurs. Efectivament, des de fa temps s'espera una ampliació de l'escenari bèl·lic en aquesta guerra global pel mercat. Els EUA amenacen d'atacar l'Iran usant armes nuclears. Les conseqüències podrien ser molt més immediates del que va ser el cas de l'Iraq: els iranians estan armats amb míssils russos i tenen capacitat per tancar l'estret d'Hortmutz i tallar el trànsit petrolier durant mesos. El conflicte podria involucrar més potències i amenaçaria d'esdevenir una guerra mundial. En qüestió de dies el petroli es posaria pels núvols i el dòlar patiria un daltabaix. No hi hauria manera d'evitar una recessió mundial del comerç.

A nivell mundial, no vivim pas una democràcia, sinó una lluita internacional pel repartiment del pastís, que no és pas una lluita democràtica. De fet, els EUA continuen sent la força més poderosa, però agonitzant en la seva hegemonia econòmica. És possible i probable que els EUA ampliïn les seves accions violentes. Un conflicte nuclear amb l'Iran no només comportaria la crisi de l'economia nord-americana, sinó també la de tota l'economia mundial. Tot i això, la causa es pot projectar vers el terrorisme extern en lloc de a causes internes. La crisi serà mundial i profunda, i implicarà probablement el col·lapse no només del neoliberalisme sinó del mateix capitalisme. Davant la crisi del neoliberalisme i del terrorisme oficial, s'està produint una nova correlació de forces; i estem en el moment del canvi. Per tots cantons apareixen moviments socials reivindicant democràcies participatives i una economia que reafirma la vida. Els militants per la democràcia integral no han de deixar mai d'analitzar els factors més profunds de l'(actual manca de) democràcia mundial.